

KATAR'DA OSMANLILAR

Süleyman KIZILTOPRAK

The Ottomans in Qatar: A History of Anglo-Ottoman Conflicts in the Persian Gulf

(Katar'da Osmanlılar: İnan Körfezinde Osmanlı-İngiliz Mücadelesinin Tarihi)

Zekeriya Kurşun, İstanbul:

The Isis Press, 2002, 238 s.

Bu eser, akademik yayınlara ağırlık veren ve daha çok İngilizce kitapları küresel okuyucu kitlesine kazandıran bir yayınevi (Isis) tarafından yayımlanmıştır. Adigeçen eser, yayınevinin "Studies on Ottoman Diplomatic History" serisinin XI. olarak okurlara sunulmuştur.

Kitap, yazarın Önsöz'de de belirttiği gibi, daha önce kendisi tarafından yayımlanan "Necid ve Ahsa'da Osmanlı Hakimiyeti: Vehhabi Hareketi ve Suud Devleti'nin Ortaya Çıkışı¹" isimli eseri tamamlayıcı özelliği olan veya onun devamı niteliğine sahiptir.

Giriş kısmında (s. 15-30) katar'ın coğrafi, sosyal, kültürel ve ekonomik yapısı hakkında bilgiler yer almaktadır. Bu bilgiler, Türk Kaynaklarına özellikle Başbakanlık Osmanlı Arşivi belgelerine dayanmak suretiyle kaleme alınmıştır. Bu bakımdan eserin giriş olarak sunduğu bilgiler bir çok bakımdan önemlidir. Katar'ın petrol devreye girmezden önceki nüfus yapısı, ekonomik ve sosyal koşulları hakkında yazılan satırlar, bu küçük ülkenin günümüze kadar geçirdiği değişiklikleri kıyaslama ve çağdaş dönemi sağlıklı bir şekilde değerlendirme konusunda vazgeçilmezdir.

Birinci bölümde (s.31-82) Katar'ın Osmanlı Devleti'ne katılımı anlatılırken Körfez bölgesinin uluslararası bir sorun haline gelmesi süreci de gözler önüne seriliyor. Tabii burada Katar'ın da sömürgeci devletlerin özellikle İngiltere'nin yayılmacı hırslarına nasıl bir hedef haline geldiği de aktarılıyor. Bu bölümde ilk olarak Osmanlı Devleti'nin Körfez bölgesine doğru hakimiyetini

---

¹ Bu eser Türk Tarih Kurumu Yayınları arasında 1998 yılında çıkmıştır.

genişletmesi ve Katar hakkında bazı temel bilgiler yazılmıştır. Bunun yanında, Mithat Paşa'nın Hasa Seferi ve Katar kazasının bir idari birim olarak kuruluşu kısaca anlatılmıştır (s. 49-63). Bölümün son konusu ise, 1884-1887 yılları arasında Katar'da ortaya çıkan bazı yerel sorunlardır. Bu sorunlara dikkat çekilmek yanında, bunları çözmek konusunda Osmanlı Devleti'nin yaklaşımı ve uygulamaya koyduğu politikalar açıklanmıştır.

Bu bölüm genel olarak Osmanlı arşiv belgelerine ve bazen de Katar Devlet arşivi belgelerine dayanılarak yazılmıştır. Bir çok belge ilk kez kullanılarak Katar tarihi literatürüne kazandırılmıştır.

İkinci Bölümde (s. 83-138) Bahreyn ve Katar üzerinde Osmanlı-İngiliz mücadelesinin kazandığı yeni boyutlar hakkında bilgi veriliyor. Körfez bölgesinde Osmanlıların ve İngilizlerin nüfuz alanlarını genişletme çabaları oldukça anlaşılabilir şekilde ortaya konulmuştur. Bundan sonra Zubarah ve Odeyd sorununa değinilmiş ve İngilizlerin Zubarah'a saldırımları tartışılmıştır. Bunun yanında İnan Körfezinde Osmanlı egemenliğinin tekrar gündeme gelmesi gibi önemli bir konu üzerinde durulmuştur. Bu bölümün son konusu ise, 1913 Osmanlı-İngiliz Anlaşmasında Necid, Katar ve Bahreyn'in konumlarıdır.

Kitabın Üçüncü Bölümü (s. 139-170) Katar'da Osmanlı idari yapısıdır. Osmanlı idari yapılanmasına göre bir kaza olarak düzenlenen Katar bir kaymakam tarafından yönetilmekteydi. Bölümün ilk konusu da Katar kaza yönetimi, mali ve hukuki yapı ile buradaki Osmanlı askeri birlikleri hakkındadır. Bu bilgilerden sonra, Katar sahillerinin güvenliği ve kaçakçılık suçlarına karşı alınan önlemler üzerinde kısa ve özet açıklamalar yer alıyor. Üçüncü bölümün son başlığı, Osmanlı idaresindeki Katar'ın komşuları ile ilişkilerini değerlendirmeye ayrılmıştır. Burada ilk olarak, Katar kaymakamı ile komşu kabilelerin şeyhleri arasındaki ilişkilere değinilmiştir. Bunun akabinde, Bahreyn ve Umman ile Katar'ın ilişkileri üzerinde durulmuştur. Son olarak da Kuveyt ile ilişkiler değerlendirilmiştir.

Bu kıymetli çalışmanın Türkçe olarak yayınlanması, bölge ile ilgilenen okuyucular ve araştırmacılar için çok yerinde olacaktır. Temennimiz en kısa zamanda bu eserin Türkçe'ye kazandırılmasıdır.